

ΣΑΡΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΟΚ – ΕΕ. ΠΩΣ ΦΤΑΣΑΜΕ.

Την 1,1,2021 συμπληρώνονται σαράντα χρόνια αφότου η χώρα μας έγινε πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) η οποία εξελίχτηκε σε Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Με την ευκαιρία αυτή, παρουσιάζω μερικά κομβικά κεφάλαια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Αισθάνομαι αυτή την υποχρέωση ως ο τελευταίος επιζών μεταξύ των πρωταγωνιστών των διαπραγματεύσεων για την ενημέρωση των νεότερων γενιών. Είμαι οπαδός της αρχής ότι, όσοι γνωρίζουν την ιστορία ανταμείβονται και όσοι την αγνοούν τιμωρούνται. Καλό είναι να μην ξεχνάμε και τη ρήση του Ευριπίδη : «Όλβιος εστί όστις της ιστορίας έσχεν μάθησιν.» (Ευτυχής εκείνος που έμαθε ιστορία).

Οι πρωταγωνιστές της ένταξης έφυγαν προ πολλού, τόσο οι πολιτικοί Κωνσταντίνος Καραμανλής, Γεώργιος Ράλλης και Γεώργιος Κοντογιώργης, όσο και τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής Διαπραγματεύσεων (ΚΕΔ) που διεξήγαγε τις διαπραγματεύσεις σε επίπεδο αναπληρωτών υπουργών, Βύρων Θεοδωρόπουλος, Δημήτρης Ταλέλης, Αλέξανδρος Χλωρός και Θανάσης Ανδρεόπουλος. Ο γράφων ήταν ο βενιαμίν της ΚΕΔ και έτυχε να είναι και ο μακροβιότερος. Πίσω από τα μέλη της ΚΕΔ υπήρχαν ικανά στελέχη που αγωνίστηκαν με αυτοθυσία και προσέφεραν τον καλύτερο εαυτό τους σ'αυτή την εθνική προσπάθεια.

Η διαπραγμάτευση δεν ήταν περίπατος όπως πολλοί νομίζουν. Η ένταξή μας δεν ήταν μόνο το αποτέλεσμα της ισχυρής πολιτικής βούλησης του Κ. Καραμανλή. Οι διαπραγματευτές έπρεπε ν' αφομοιώσουν το περιεχόμενο των συνθηκών και των κοινών πολιτικών που είχαν διαμορφωθεί, κυρίως της περίπλοκης Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Μαζί δε με τους κοινοτικούς, έπρεπε να αναλύσουν τους πολυάριθμους κοινοτικούς Κανονισμούς, Οδηγίες κλπ. ώστε να προσδιορίσουν τις μεταβατικές ρυθμίσεις που ήταν απαραίτητες για την εφαρμογή τους στις ελληνικές συνθήκες. Αναμφισβήτητα ο Κωνσταντίνος Καραμανλής υπήρξε το εύστοχο βαρύ πυροβολικό. Χωρίς όμως τον ηρωισμό του πεζικού δεν εκπορθούνται τα οχυρά του εχθρού.

Τα κομβικά κεφάλαια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων είναι, κατά την κρίση μου, τα ακόλουθα :

Αρχίζουμε με το πρώτο κεφάλαιο :

Γεωργία : ο πιο κρίσιμος και ο πιο περίπλοκος τομέας :

Πριν ακόμα αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ, είχε καταστεί φανερό ότι ο γεωργικός τομέας θα ήταν ο πιο κρίσιμος και ο πιο περίπλοκος. Ας μην ξεχνάμε ότι την εποχή εκείνη η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) απορροφούσε σχεδόν το 70% του κοινοτικού προϋπολογισμού και ο αγροτικός πληθυσμός στην Ελλάδα ήταν γύρω στο 30%. Για το λόγο αυτό, ο τότε Πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής επέλεξε για το Υπουργείο Γεωργίας πολιτικό ο οποίος είχε ήδη επιδείξει ξεχωριστό δυναμισμό και αποτελεσματικότητα ως επικεφαλής άλλων Υπουργείων : τον αείμνηστο Γιάννη Μπούτο. Με το νόμο 445/1976 δινόταν η δυνατότητα στα Υπουργεία να ιδρύσουν Ειδικές Υπηρεσίες ΕΟΚ. Ο Γιάννης Μπούτος έκανε πρώτος χρήση αυτού του νόμου, ιδρύοντας την Υπηρεσία

Σχέσεων Ελλάδας-Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΥΣΕΛΕΚ), σε επίπεδο Γενικής Διεύθυνσης με πέντε διευθύνσεις.

Στον γράφοντα ανατέθηκε η οργάνωση και η διεύθυνση της υπηρεσίας αυτής. Η ΥΣΕΛΕΚ επανδρώθηκε, κυρίως, από μόνιμα στελέχη του Υπουργείου που αποσπάστηκαν από την κεντρική και περιφερειακή Υπηρεσία, καθώς και από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (ΑΤΕ). Τα κριτήρια ήταν αυστηρώς αξιοκρατικά, βασιζόμενα στη γλωσσομάθεια, σε επιτυχείς μεταπτυχιακές σπουδές και στην ικανότητα. Ο ίδιος ο Υπουργός αρνήθηκε κατηγορηματικά οποιαδήποτε παρέμβαση για την επιλογή προσώπων μη ανταποκρινομένων σ'αυτά τα κριτήρια. Μου άφησε πλήρη ελευθερία στην επιλογή των συνεργατών μου, ώστε να μην μπορώ να επικαλεσθώ, όπως μου είπε, ελαφρυντικά σε περίπτωση αποτυχίας.

Δεν ξέραμε τότε, ούτε θέλαμε να μάθουμε τις πολιτικές πεποιθήσεις των υποψηφίων. Ένα πολιτικό κριτήριο θα μπορούσε να οδηγήσει στον αποκλεισμό άξιων και στην επιλογή μέτρων. Με βάση αυτά τα κριτήρια, δημιουργήθηκε μια ισχυρή ομάδα επίλεκτων, μια μονάδα «κομάντος» εν καιρώ πολέμου.

Τα μεγαλύτερα και τα πιο δυσεπίλυτα προβλήματα που εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων είχαν τις ρίζες τους κυρίως στις έντονες αντιδράσεις των ισχυρών γεωργικών οργανώσεων της Νοτίου Γαλλίας και της Νοτίου Ιταλίας. Δεν υπήρχαν σοβαρές αντιδράσεις εκ μέρους των βορείων περιοχών της ΕΟΚ. Μόνο η Γερμανία είχε ανησυχήσει για ενδεχόμενο μεταναστευτικό ρεύμα από την Ελλάδα, το οποίο όμως δεν έγινε. Οι παραγωγοί των μεσογειακών περιοχών της Γαλλίας – Ιταλίας διακατέχονταν ήδη από πίκρα και οργή λόγω άνισης μεταχείρισής τους έναντι των παραγωγών των βορείων περιοχών της Κοινότητας. Πράγματι, η στήριξη και η προστασία των βορείων προϊόντων, κυρίως σιτηρών, γαλακτοκομικών, ζάχαρης και βοείου κρέατος, ήταν πιο ισχυρή από εκείνη των μεσογειακών προϊόντων. Αυτά είναι, κυρίως, τα οπωροκηπευτικά νωπά και μεταποιημένα, το ελαιόλαδο, τα αμπελουργικά προϊόντα και ο καπνός (το βαμβάκι δεν υπήρχε στους Εννέα, εμείς το φέραμε).

Υπήρχε κι ένας άλλος λόγος που εξόρκιζε τους κοινοτικούς μεσογειακούς παραγωγούς : οι παραχωρήσεις προς τις εκτός ΕΟΚ χώρες της Μεσογείου που είχαν γίνει στα πλαίσια της Μεσογειακής Πολιτικής της ΕΟΚ. Οι χώρες αυτές είναι 12 : Μαρόκο, Τυνησία, Αλγερία, Αίγυπτος, Ιορδανία, Συρία, Ισραήλ, Κύπρος, Μάλτα, Λίβανος, Γιουγκοσλαβία, Τουρκία. Τα γεωργικά τους προϊόντα είναι ευθέως ανταγωνιστικά των προϊόντων των μεσογειακών περιοχών της ΕΟΚ. Με το επιχείρημα ότι τα γεωργικά ελληνικά προϊόντα και εκείνα της Ισπανίας και της Πορτογαλίας που θα ακολουθούσαν θα ήταν ανταγωνιστικά των δικών τους, ζητούσαν σημαντικά ανταλλάγματα. Πρώτον, τη θεσμοθέτηση νέων μέτρων υπέρ των μεσογειακών προϊόντων και η θεσμοθέτηση αυτή να γίνει πριν την ένταξη της Ελλάδας και δεύτερον δημιουργία προγραμμάτων ενίσχυσης των υποδομών των μεσογειακών περιοχών. Ζητούσαν επίσης την επιβολή μακράς μεταβατικής περιόδου για την εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στις υπό ένταξη χώρες.

Εκείνο το οποίο επιδιώξαμε και πετύχαμε είναι τα μέτρα αυτά τα οποία ήταν ιδιαίτερα ευνοϊκά και για μας ως μεσογειακή χώρα, να θεσπιστούν μετά τη δική μας ένταξη. Διαφορετικά, η θεσμοθέτηση των μέτρων που είναι ιδιαίτερα χρονοβόρα πριν από την

ένταξή μας θα μας έφερνε πολύ πίσω και η ομαδοποίηση των διαπραγματεύσεων με εκείνες της Ισπανίας και της Πορτογαλίας θα ήταν αναπόφευκτη. Αποδέκτες των αντιδράσεων των νοτίων περιοχών της Γαλλίας και της Ιταλίας ήταν οι Υπουργοί Γεωργίας των δύο χωρών Pierre de Mehaignerie και Giovanni Marcora. Ο Υπουργός Γεώργιος Κοντογιώργης είχε φέρει καλά στα νερά του τον Marcora. Όμως, ο κάτοχος τίτλου ευγενείας Pierre de Méhaignerie δεν ήταν τόσο προσιτός, τόσο προσβάσιμος. Γάλλος συναπόφοιτος της ENGR με πληροφόρησε ότι ο Méhaignerie είναι συναπόφοιτος μερικές σειρές νεότερος. Μου υπενθύμισε ότι, μεταξύ των συναποφοίτων των Grandes Ecoles , όπως η δική μας, υπάρχει εκ παραδόσεως δυνατό πνεύμα αλληλοϋποστήριξης. Μου συνέστησε λοιπόν να το αξιοποιήσω προς όφελος των διαπραγματεύσεών μας. Ζήτησα από τον Υπουργό μου Γιάννη Μπούτο και προσκάλεσε στην Αθήνα τον Γάλλο ευγενή. Στην πρώτη συνάντησή τους, στην οποία ήμουν παρών, ο Μπούτος, ανέπτυξε τα επιχειρήματά μας επιμένοντας κυρίως στο αίτημά μας η αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) να γίνει μετά την ένταξή μας.

Ο Méhaignerie άκουσε με προσοχή αλλά έμεινε ανέκφραστος, πράγμα που είχε εξοργίσει τον ανυπόμονο Μπούτο. Εισηγήθηκα στον υπουργό μου να προτείνει στο Γάλλο ομόλογό του μία επίσκεψη στην περιοχή του Ναυπλίου για να γνωρίσει τις αρχαιότητες και τις εκεί σημαντικές βιομηχανίες μεταποίησης γεωργικών προϊόντων. Ο Méhaignerie δέχτηκε ασμένως και τον συνόδευσα. Στην αρχή παρέμεινε ο αγέρωχος Γάλλος ευγενής. Μόλις όμως του αποκάλυψα ότι είμαστε συναπόφοιτοι, άλλαξε τελείως. Βρήκαμε κοινούς γνωστούς, κουτσομπολέψαμε τους καθηγητές μας και δημιουργήθηκε ένα υπέροχο κλίμα οικειότητας. Όταν φτάσαμε, επισκεφτήκαμε πρώτα τις αρχαιότητες και μετά τις βιομηχανίες. Έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον και για τα δύο. Καταλήξαμε στη Νομαρχία όπου συσκεφτήκαμε με τους τοπικούς παράγοντες. Όταν τελειώσαμε, του αποκάλυψα ότι υπηρέτησα ως έφεδρος αξιωματικός στο «Κέντρο Εκπαιδεύσεως Μηχανικού» στο Ναύπλιο. Προσέθεσα ότι, αντί να εκπαιδεύσω τους νεοσύλλεκτους πώς να φυτεύουν νάρκες, τους εκπαίδευσα πώς να φυτεύουν πορτοκαλιές. Πράγματι, ο διοικητής του Κέντρου, όταν ανακάλυψε ότι είμαι Γεωπόνος, με απάλλαξε από τα καθήκοντά μου ως εκπαιδευτή και μου ζήτησε να φροντίσω τη δημιουργία πρασίνου στο στρατόπεδο που, εκτός από την παρουσία μερικών γιγαντιαίων ευκαλύπτων, ήταν γυμνό. Πρώτο μέλημα ήταν η εξασφάλιση νερού. Η παρουσία των γιγαντιαίων ευκαλύπτων ήταν σαφής ένδειξη παρουσίας πλουσιών υπογείων υδροφόρων οριζόντων. Αυτό αποδείχθηκε από την εξαιρετική απόδοση της πρώτης γεώτρησης που ανοίξαμε. Προμηθεύτηκα δενδρύλλια πορτοκαλιάς από γειτονικό φυτώριο και τα απαραίτητα λιπάσματα. Όταν τελείωσε η φύτευση, μετατέθηκα στην Αθήνα, στο Γενικό Επιτελείο και δεν ξαναπήγα στο στρατόπεδο. Ο Méhaignerie εξέφρασε την επιθυμία να το επισκεφτούμε. Ήταν άνοιξη και οι πορτοκαλιές ανθισμένες ευωδίαζαν. Ένας παράδεισος. Έτσι έληξε η επίσκεψή μας στην περιοχή Ναυπλίου.

Με την επιστροφή, πραγματοποιήθηκε συνάντηση με τον Μπούτο ο οποίος έμεινε κατάπληκτος από την αλλαγή του Γάλλου Υπουργού. Μίλησε πλέον καθαρά. Τόνισε τα προβλήματα που είχε με τους μεσογειακούς αγρότες της Γαλλίας και μάλιστα σε προεκλογική περίοδο. Βεβαίωσε, όμως ότι τελικά, αυτός τουλάχιστον, δεν θα προβάλλει προσκόμματα στην ένταξη της Ελλάδας. Στη συνέχεια, είχα εύκολη προσέγγιση του Méhaignerie κάθε φορά που αυτό ήταν αναγκαίο για τη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων. Να σημειωθεί ότι η Γαλλία είχε τότε πολύ ισχυρή θέση στην ΕΟΚ των εννέα, η ίδρυση της οποίας ήταν αποτέλεσμα γαλλικής πρωτοβουλίας. Η γαλλική γλώσσα είχε κυριαρχήσει σε όλα τα όργανα της ΕΟΚ. Δύο ισχυροί Γάλλοι Επίτροποι επί συνόλου δεκατριών (τώρα ένας στους είκοσι εφτά), Γάλλος ο Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής, ο πανίσχυρος Εμίλ Νοέλ.

Τα ελληνικά γεωργικά προϊόντα καλύπτονταν σχεδόν όλα από τους ήδη εν ισχύει κανονισμούς. Μαζί με τους κοινοτικούς, αναλύσαμε αυτούς τους κανονισμούς και προσδιορίσαμε τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την εφαρμογή τους στις ελληνικές συνθήκες.

Όμως, το βαμβάκι, σημαντικότερο προϊόν για την ελληνική οικονομία, έμεινε ακάλυπτο, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν υπήρχε παραγωγή βαμβακιού στην ΕΟΚ των εννέα. Έπρεπε λοιπόν να διαπραγματευτούμε τη δημιουργία νέου κανονισμού. Η διαπραγμάτευση δεν ήταν εύκολη. Η δική μας πλευρά προσπαθούσε να προικοδοτήσει το προϊόν με ισχυρή στήριξη. Η άλλη πλευρά προσπαθούσε να περιορίσει την αντίστοιχη επιβάρυνση του κοινοτικού προϋπολογισμού. Τελικά, ο μηχανισμός στήριξης του βαμβακιού που συμφωνήθηκε οδήγησε στην ισχυρότερη επιδότηση του βαμβακιού μεταξύ όλων των γεωργικών προϊόντων της ΕΟΚ. Ορισμένα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας γνώρισαν μια πρωτόγνωρη οικονομική ανάπτυξη, όπως η Θεσσαλία και ιδιαίτερα ο νομός Καρδίτσας.

Παρέμειναν δύο σοβαρά αγκάθια : η επίμονη απαίτηση των νοτίων περιοχών Γαλλίας και Ιταλίας, πρώτον να προηγηθεί της ένταξής μας η αναμόρφωση της ΚΑΠ με βελτίωση της στήριξης των μεσογειακών προϊόντων και δεύτερον η επιβολή μακράς μεταβατικής περιόδου. Το πρώτο το ξεπεράσαμε εγκαίρως . Το δεύτερο όμως κράτησε μέχρι και την τελευταία ημέρα που έκλεισαν οι διαπραγματεύσεις. Η μεταβατική περίοδος ορίστηκε πέντε χρόνια, ίδια με εκείνη της προηγούμενης διεύρυνσης (Αγγλίας, Ιρλανδίας, Δανίας) με μόνη εξαίρεση δύο οπωροκηπευτικά, τα ροδάκινα και οι ντομάτες για τα οποία ορίστηκε μεταβατική περίοδος επτά ετών. Για την Ισπανία και την Πορτογαλία ορίστηκε δεκαετής μεταβατική περίοδος για το σύνολο των οπωροκηπευτικών. Επταετής μεταβατική περίοδος ορίστηκε για την ελεύθερη διακίνηση προσώπων που επέβαλε η Γερμανία.

Άγγελος Ζαχαρόπουλος

Επίτιμος Διευθυντής Ευρωπαϊκής Επιτροπής

πρ. Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Γεωργίας, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής Διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ